

Po zapuščenih vaseh Beneške Slovenije

"Kmečki," turizem - ena izmed ekonomski rešitev naših vasi

Iz zapuščenih vasi v Beneški Sloveniji bi lahko z malo volje in ekonomsko pomočjo ustvarili pomembno gospodarsko panogo, "kmečki," turizem - Za vse to imamo pogoje kot naravna lepota, zanimivosti, mir, gozdovi, zrak in čudovito okolje. To so že spoznali Italijani, ki skoraj zastoj urejajo naše zapuščene hiše v počitniške vile

Številni naši obiski po gorskih vaseh Beneške Slovenije so nas vedno in venomer opozarjali na eno samo, žalostno in nič kaj vzpodbudno dejstvo: propadanje vasi, odselitev, oziroma emigracija prebivalstva in tako postopno izumiranje našega življa na tem področju.

Poleg maloštevilnih ljudi, ki so ostali na skopih zaplatah slovenskih vasi v Benečiji pa nas je na propad vasi opozarjalo tudi dejansko stanje v vaseh: razpadajoče hiše, neobdelani vrtovi in zaplate zemlje, obraščeni sadovnjaki in vinogradi, skratka popolna zapuščenost, neogibno obsojena na počasno umiranje in smrt.

Ko smo iskali vzroke za takšno stanje po beneškoslovenskih vaseh, smo na prvem ugotavljali predvsem ekonomsko nerazvitost teh krajev, kjer smo imeli občutek, da italijanska država, kljub svečanim obljubam, skladom za razvoj nerazvitih področij in podobno namenoma neče storiti ničesar, da bi gospodarsko poživili in okrepili gospodarstvo na tem področju z različnimi gospodarskimi, fiskalnimi in drugimi ukrepi. Občutek smo imeli, kot da hočejo nekateri činitelji preprosto doseči to, da bi Beneška Slovenija ekonomsko, s tem pa tudi politično kar sama ugasnila kot dogorevaajoča sveča.

Toda to pot bi tega, res perečega gospodarskega, in, če hočete, tudi političnega problema ne obravnali zgolj s te plati. Med obiskovanjem slovenskih vasi v Benečiji smo namreč prišli še do nekaterih spoznanj, ki bi utegnili v prihodnosti le pospešiti gospodarsko rast, s tem pa tudi standard prebivalstva na tem področju. V mislih imamo namreč turizem, gorski kmečki turizem, ki bi morebiti znal napovedati in ustvariti boljše čase na tem področju.

Nihče namreč ne more zanikati lepote teh krajev, mir in zdravo tišino, izreden zrak, doline in gozdove, skratka, vse tisto, česar sodobni človek v trušču in tempu todobnega mestnega življenja tako progresa. In prav v tem smislu bi lahko Beneška Slovenija odigrala pomembno vlogo. Z dograditvijo ali izboljšavo nekaterih že obstoječih cest, precej med njimi je bilo že doslej moderniziranih in asfaltiranih, bi ta rajsko lepi košček dežele lahko na široko odprli ne samo nedeljskemu, temveč tudi stacionarnemu turizmu. Da je to res, nam pričajo že nekateri videmski in drugi meščani, ki si za majhen denar kupujejo ali pa jemljejo v najem razpadajoče slovenske kmetije in jih več ali manj uspešno spreminjajo v lepe, privlačne in zanimive letoviške hiše, kjer preživljajo v naravi in čudovitem okolju konec delovnega tedna. Pri vsem tem pa nastaja še novo vprašanje, ali ni to v nekem smislu morda mirna, turistična kolonizacija naših vasi, ki bi se lahko samo odprle boli na stežaj tu-

di gospodarsko učinkovitejšemu, širšemu, tudi mednarodnemu turizmu.

Tako pa zares obstoja nevarnost, da bodo kaj kmalu naše zapuščene vasi tako v Terski kot Na diški dolini ali Reziji začeli naseľjevati Italijani, toda ne kot kmetje in kolonizatorji, temveč kot turisti in popotniki, ki bodo skoraj zastoj odkupili in dobili v last prečudoviti predel naše Benečije.

Zato bi bilo potrebno, da bi naši kmetje, pa tudi izseljenci iz teh krajev, problem gorskih kmetij pojmovali v širši luči in napredneje, saj nam o tem morda najbolje pričajo izkušnje sosednje Avstrije, kjer je bil problem zapuščenosti gorskih kmetij zelo pereč.

In kaj je treba storiti v tem

smislu? Da bi obdržali kmete na gorskih kmetijah, jim je treba predvsem olajšati delo z mehanizacijo in dvigniti življenjski standard. Ena pot za utrditev gorskih kmetij je pospeševanje kmetijstva z lahko mehanizacijo ter vzrejo plemenske živine in mlekarstvom. Dati je treba subvencije za gradnjo sodobnih hlevov in gnojnih jam, za obnovo hiš in streh, za gradnjo gorskih cest. Treba bi se bilo potruditi, da bi se kmetje osamosvojili s preusmeritvijo na tujski promet, ki naj bi z dvema sezonama (zimsko in poletno) finančno okrepil pasivne kmetije.

Kot vidimo, bi lahko v nekaterih vaseh Beneške Slovenije reševali obstoj gorskih kmetij z razvijanjem tujskega prometa.

(nadaljevanje na 3. strani)

Predsednik Giuseppe Saragat med italijanskimi ekonomskimi emigranti

Predsednik naše republike Saragat je sicer že zaključil svoje nedavno, morda najdaljše službeno potovanje, ki bi ga lahko na kratko označili kot «pot okrog sveta». Najprej je obiskal Kanado, svetovno Expo 67 v Montrealu, nato Združene države Amerike in še vrsto drugih dežel. Njegova pot je bila nedvomno državniška pot, pot miru in utrjevanja sodelovanja med narodi, o čemer so govorila številna poročila agencij in novinarskih poročevalcev iz vsega sveta. Poleg te uradne, za Italijo in njeno zunanjo politiko zelo važne poti, pa je predsednik Saragat opravil nič manj važno pot, ko se je hkrati sestajal tudi z italijanskimi ekonomskimi emigranti, katerih število po svetu tudi ni majhno.

Tako je že na svoji prvi postaji v Kanadi predsednik Saragat prišel v stik z Italijani, ki živijo v Kanadi. Tam jih je nič manj kot 800.000.

Zato ni nič čudnega, če je med razgovori z najvišjimi kanadskimi voditelji prišlo do ugotovitev, ki pričajo, da so se italijanski emigranti ustvarjalno in učinkovito vključili v razvoj in napredek Kanade, prispevali k njene ekonomskemu, kulturnemu in političnemu razvoju. V tem smislu se je predsednik Saragat tudi zahvalil Kanadi, ker je znala široko in pristrčno sprejeti italijanske ekonomske emigrante, kajti le-ti, v družbi ostalih emigrantov najrazličnejših narodnosti, ustvarjajo sodobnost in prihodnost Kanade kot velike in perspektivne države na severu ameriškega kontinenta.

Med svojim obiskom v Kanadi je predsednik Saragat obiskal tudi svetovno razstavo Expo 67 v Montrealu prav na dan Italije. Ob tej priložnosti se je na razsta-

višču zbralo na tisoče Italijanov, v glavnem ekonomskih emigrantov, ki so z navdušenjem in veseljem spremljali na trgu narodov nastope folklornih in pevskih skupin iz Italije, med katerimi je bila tudi skupina «Sat» iz Trenta. Tudi tukaj je prišlo do spontanih manifestacij in dobrih želj predsedniku Saragatu, saj je predstavljal za vse udeležence nedvomno košček njihove domovine.

Podobne manifestacije in dobrodošlice je predsednik Saragat doživel tudi med etapo svoje poti, ko je za Kanado obiskal Združene države Amerike.

Če samo pomislimo, da živi v ZDA več milijonov Italijanov, da imajo Italijani v nekaterih velikih ameriških mestih strjene četrti, ki štejejo tudi po več sto tisoč prebivalcev, potem nam mora biti jasno, da je med njegovo potjo po ZDA prišlo prav tako do spontanih in toplih manifestacij. Tudi na ameriških tleh je bilo s strani ameriških oblast velikokrat poudarjeno, kako pomemben je delež Italijanov pri rasti in moči ZDA. Kajti italijanski delavci so s svojimi rokami in tudi glavami nedvomno prispevali mnogo kamnov k zgradbi, ki ji danes pravimo Združene države Amerike.

Mimo ostalega pa je predsednik Saragat med svojim obiskom v ZDA in med pogovori z najvišjimi voditelji te dežele znova potrdil visoko poslanstvo in prizadevanje Italije za mir in sožitje med narodi, za mirno reševanje vseh mednarodnih sporov in plemenito tekmovanje med narodi, vse v korist in razvoj človeštva kot takega. In tudi v tem smislu je bila njegova dolga pot po svetu nedvomno koristna, utrdila pa je tudi še bolj ugled Italije v mednarodnih okvirih.

V spomin Ivanu Regentu

Malokdo izmed naših sodobnikov se lahko pohvali, da je polnih petinšestdeset let delal in se zavzelo boril v prvih vrstah delavskega gibanja. Eden teh maloštevilnih ljudi je bil nedvomno Ivan Regent, najstarejši slovenski komunist in naprednjak, ki je pred kratkim umrl v Ljubljani v štirinosemdesetem letu svojega plodnega življenja.

Že leta 1902 je Ivan Regent ob stavki tržaškega proletariata postal član jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Trstu in bil že dve leti kasneje član vodstva organizacije za Primorsko. Odslej je ves čas ostal vodilna osebnost delavskega gibanja na Tržaškem in Primorskem. Leta 1919 se je Regent udeležil kongresa italijanske socialistične partije. Bil je tudi med ustanovitelji komunistične partije Italije 1921. leta in sekretar njenega pokrajinskega odbora za slovenske del Primorske. Od leta 1927. pa do leta 1929 je delal v Ljubljani, ko ga je jugoslovanski monarhijašistični režim prisilil v emigracijo preko Dunaja, Pariza in Berlina v Moskvo. Tu je delal v sekretariatu mednarodne rdeče pomoči in opravljal še vrsto drugih dolžnosti. Ob osvoboditvi se je vrnil v Slovenijo, kjer je vse do smrti delal v najvišjih političnih forumih in slovenskih vladah.

Toda ti skopi, zgolj biografski podatki, letnice na njegovi dolgi življenjski potivendar vse premalo govore o Regentu kot človeku, ki je v sebi srečno združeval organizatorja slovenskega proletariata, velikega humanista, časnikarja in tudi prosvetitelja. Da bi lahko učil, se je namreč tudi sam nenehno učil. V želji, da bi ljudje znali več, je leta 1904. ustanovil v Trstu delavskoprosvetno društvo «Ljudski oder», ki je do leta 1921. imelo zaradi njegove eosebne zavzetosti že 64 podružnic. V tej prvi slovenski delavski univerzi je imel med drugim nekaj najlepših govorov, oziroma predavanj njegov prijatelj Ivan Cankar. Iz iste pobude je leta 1908. ustanovil in urejal v Trstu «Delavski list».

Kot publicist, novinar in agitator je Ivan Regent nenehno strmел, da bi spremenil, izboljšal in pospešil tok stvari, boril se je zato, da bi delavci in kmetje v novi, socialistični družbi dosegli res človeka vredno življenje, da bi postali gospodarji svoje usode. In vse to je tudi končno doživel. Zato je bila vsekakor prijetna njegova zvest, da je dočakal čase, ko se je marsikaj uresničilo, za kar je v daljni preteklosti komaj lahko upal ali slutil. In zdi se nam, da je bilo morda to najvišja nagrada za njegovo dolgo, uspešno, prizadevno in nelahko pot slovenskega revolucionarja in prosvetitelja, kakršen je Regent v svojem bistvu tudi bil.

Ko pišemo te vrstice v spomin ob njegovi smrti, ne moremo tudi mimo dejstva, da je bil to naš rojak, da je Regent v svojem delu in življenju dobro poznal tudi probleme Beneške Slovenije, da mu je bil naš lep, a siromašen in nesrečen košček dežele pri srcu in da ga je imel rad. O tem nam pričajo njegova prizadevanja tudi v tem smislu in njegovo stalno zanimanje za probleme beneških Slovencev. Zato se splošni žalosti za velikim pokojnikom pridružujemo hudi zgubi tudi beneški Slovenci, ki smo v Regentu izgubili velikega prijatelja, dobrega patriota in velikega socialista.

Evropska gospodarska skupnost in dežele vzhodne Evrope

Pod tem naslovom je bil konec minulega meseca v Trstu tridnevni posvet ekonomistov, ki so se ga udeležili predstavniki Evropske gospodarske skupnosti in ekonomisti Madžarske, Češkoslovaške, Poljske, Nemške demokratične republike in Jugoslavije.

Noto posvetovanju so dali uvodni nagovori italijanskih predstavnikov. V njih so se prepletale te-le temeljne ugotovitve: Evropa, predvsem vzhodna, doživlja v zadnjem obdobju pomembne gospodarske spremembe, tako da so odstranjenе mnoge ovire za intenzivnejše gospodarsko, znanstveno in tudi kulturno sodelovanje med Vzhodom in Zahodom. Tej možnosti odgovarjajoče narašča tudi zanimanje in

potreba po gospodarski izmenjavi med vzhodno- in zahodnoevropskimi državami, pri čemer je bilo postavljeno za zgled sodelovanje Italije kot članice EGS z Jugoslavijo in sodelovanje med Furlanijo-Juljsko krajino ter Koroško in Slovenijo, katerih prva pripada državi, ki je članica EGS, druga državi, ki je članica EFTA, tretja pa je v jugoslovanskem socialističnem sklopu.

S tem v zvezi je bilo prikazano tudi večajajoče sodelovanje Italije z evropskimi vzhodnimi državami. To sodelovanje ima še veliko možnosti, treba pa je, da se režim trgovinske izmenjave spremeni v prid liberalizacije, da se razširi kreditiranje izvoza in da se poveča tehnično in industrijsko sodelovanje.

IZ NADIŠKE DOLINE

Ugotavljajo škodo, ki so jo napravile povodnji

Pretekli teden sta prišla v Nadiško dolino načelnik Inšpektorata za gozdarstvo pri deželnem odborništvu dr. Giorgini in geometer Not od deželnega odborništvu za javna dela, da sta ugotovila koliko škode so napravile zadnje povodnji. Obiskala sta občino Podbonesec, Sv. Lenart, Grmek in Srednje, ki so bile najbolj prizadete.

Na cesti, ki vodi iz Podbonesca v Ronc se je utrgalo več plazov in čeprav so za silo vse popravili, groze novi. Da bi se odpravile te nevarnosti, bi bilo nujno potrebno zgraditi obcestne zidove in izvesti druga javna dela, saj so za te namene že pripravljene potrebni fond.

Tudi v občinah Grmek, Sv. Lenart in Srednje je bilo poškodovanih več cest, ker jih je razrila ali pa izpodjedla voda.

Na ozemlju občine Prapotno je povzročila veliko škodo Idrijca, ki je poplavila obdelana polja, odnesla pridelke in na večih krajih izpodjedla obrežje in so zato še bolj nevarne bodoče poplave.

Ljudje so prepričani, da bodo deželne oblasti v kratkem poskrbele za izvedbo vsaj najnujnejših del.

Deželna svetovalca Del Gobbo in Romano sta pred dnevi predstavila deželnemu odboru vprašanje, da bi izvedela, kaj namerava storiti dežela v prid kmetom občine Sv. Peter in Podbonesec, ki so bile prizadete zaradi poplav.

Župani prosili deželo za podporo dijakom

Župani občin Sv. Peter, Podbonesec in Sovodnje so se pretekli teden odpravili na deželno odborništvu za šolstvo in kulturne dejavnosti, da so prosili za prispevek, ki bi bil potreben, da bodo mogli sprejeti v srednjo šolo v Sv. Petru revne dijake iz hribovskih vasi Nadiške doline.

Iz občinske seje v Sv. Petru

Na nedavnem zasedanju občinskega sveta, ki se je sestal pod predsedstvom župana Gina Korediča, so med drugim sklenili, da bodo prosili za deželno pomoč potrebnim dijakom, ki obiskujejo srednje šole in za prevoz otrok iz Gorenjega Brnasa v otroški vrtec v Ažlo.

Občinski svet je nadalje potrdil zakup drugega lota del za ureditev vodovoda v Dolenjem Brnasu. Sprejeli so tudi občinski obračun za leto 1966 in imenovali revizorje računov od leta 1961-62 do leta 1966-67.

Nov vodovod v Dolenjem Brnasu

Pretekli teden je dala občina v zakup dela za gradnjo novega vodovoda v Dolenjem Brnasu, ki bo stal okoli 10 milijonov lir. Ko bo delo dokončano, ne bo več primanjkovalo vode, kot se je to sedaj pogostoma dogajalo.

Ojačili bodo javno razsvetljavo

V teh dneh je dežela dodelila špeterski občini svoj prispevek na šest milijonov lir stroškov, ki bodo potrebni za ureditev in ojačitev javne razsvetljave. Z deli bodo čeli še letos.

Nesreča

Petletni Cezar Pinatto je pri igranju tako nesrečno padel na tla, da je dobil hudo rano na glavi in ga zato morali peljati v čedadsko bolnico. Ozdravil bo v desetih dneh.

SV. LENART

Popravili bodo vodovod v Jesičevju
Letošnja neurja so zelo pokvarila naš vodovod in zato nam daje se-

daj zelo malo vode. Prav te dni je prišlo na občino sporočilo, da bo notranje ministrstvo prišlo naproti s pol milijonom lir in zato upamo, da ga bodo popravili še predno nastopi hud mrz, ker je nevarno, da ostanem še pozimi brez vode.

Prometna nesreča

Pri prometni nesreči si je 42 letni Chiuch Jožef močno poškodoval desno roko in zato bo moral ostati na zdravljenju v bolnici tri tedne.

SREDNJE

Župan pri deželnem odborniku

Ni dolgo od tega je bil naš župan pri deželnem odborniku za javna dela dr. Masuttu. Šel je k njemu, da mu je razložil koliko škode je povzročilo neurje cestam in drugim objektom in prosil za podporo, katero bi se vse to popravilo.

ČEDAD

Italijanski konzul v Argentini obiskal Čedad

Ni dolgo od tega je obiskal naše mestece italijanski konzul v La Plata (Argentina), ki je bil na počitnicah v Frosinone. Obiskal je Čedad zato, ker živi pod njegovo jurisdikcijo v Argentini mnogo Furlanov in so vsi, kakor je izjavil visoki gost, pošteni in delovni ljudje. Spremljala sta ga predsednik od «Ente Friuli nel mondo» Ottavio Valerio in

IZPOD KOLOVRATA

Umrli je Jožef Dreščič

Dne 28. septembra tega leta je umrl v čedadski bolnici 75-letni Jožef Dreščič — Lukicju iz Dolenje Dreke. Ta žalostna novica se je bila hitro razširila po vseh dreških vaseh, ker je bil rajni Jožef zelo poznan, priljubljen in spoštovan.

V prvi svetovni vojni je bil pri vojakih za pomočnika veterinarja in pri tem delu se je toliko naučil, da je koristil in pomagal vsem dreškim kmetom v živinoreji. Rešil je nešteto krav in pri tem svojem delu ni nikdar iskal zaslužka, svojo pomoč je nudil brezplačno, zato ni čuda, če so ga imeli ljudje tako radi, kar je pokazal tudi njegov velikanski pogreb. Družini pokojnika izrekamo naše iskrene sožalje.

V soboto 23. septembra sta se poročila pri Sv. Štoblanu Lina Tomazetič iz Dobenjega in Serafino Sassatelli iz Milana. Mlademu paru želimo dosti sreče v njunem skupnem življenju.

Ali bodo izginile gobe iz naših krajev?

Včasih je bilo po naših travnikih in «tejah» v jesenskem času več gob kot listja. Največ je bilo «bab», «ardan», kostanjovk in lisic. Takrat štorovk nismo še poznali. Še relativno mladi ljudje pomnijo, da kadar je nastala sezona gob, so pustili ljudje vse delo na polju in šli za gobami. S prodajanjem te naravne užitne dobrote so si pomagali ljudje v najtežjih časih, saj si lahko gobo prodal, tudi kadar trg ni maral drugih pridelkov. Prodajali so gobe sveže in suhe. To je bila prava mana, posebno za revne družine.

najstarejši emigrant v La Plati, ki je doma iz Ronk.

Demografsko gibanje

Na demografskem uradu v Čedadu so pretekli mesec zabeležili takole gibanje: rodilo se je 12 otrok (5 dečkov in 7 deklic), umrlo je 18 oseb; v občino se je priselilo 21 ljudi, izselilo se jih je pa 29; porok je bilo 6. Konec meseca avgusta je tako čedadsko občina štela 10773 prebivalcev.

PODBONESEC

Uredili bodo Landarsko jamo

Pretekli teden so pričeli z deli, da bodo uredili Landarsko jamo. Najprvo bodo popravili kapelo notranjosti jame, potem bodo uredili pa še cesto, ki vodi iz Tarčeta do stopnic in tudi stopnice same. Poleg tega bodo napeljali tudi električno luč v jami in zunanje stroške, ki bodo znašali okoli milijonov lir, bo krila dežela iz fondov, ki jih je dalo na razpolago priselništvo za transport in turizem.

Nihče noče prevzeti del

Občinska administracija je že dvakrat dala na dražbo dela za ureditev in asfaltiranje cest, ki vodijo iz Podbonesca v Mersin in Ronc, a jih ni nihče prevzel. Predvideni stroški za izvedbo tega dela znašajo 50 milijonov lir.

Ojačenje telefonske mreže

V teh dneh so pričeli z deli, da bodo ojačili in razširili telefonsko mrežo na teritoriju občine Podbonesec. Ljudje so tega javnega dela zelo veseli, saj so zaradi pridobitve časa vedno bolj potrebni telefonski razgovori.

IZPOD MATAJURJA

Gradnja ceste na Matajur dobro napreduje

Gradnja ceste, ki bo omogočala dohod na vrh Matajurja z obeh strani, dobro napreduje. Nova cesta bo potekala preko južnega pobočja in bo šla skozi vasi Matajur, Ložac in Mašere. Ko bo cesta dograjena, bo mogoče priti na Matajur z ene doline in se spustiti v drugo, kar brez dvoma mnogo pripomoglo za razvoj turizma v teh krajih. Kot znano, so na Matajurju lepa smučišča in so že sedaj zelo obiskovana in poznana daleč naokoli. Sedaj mnogo prizadevajo, da bi na vrh vozila tudi vzpenjača, a trenutno tega še ne morejo izvesti, ker imajo manjkajo potrebna sredstva. Upajo, da bo priskočila na pomoč dežela z dovolj velikimi prispevki, da bi moglo priti tudi do realizacije tega dela.

AHTEN

Popravilo občinskega vodovoda v Porčinju

Občinska administracija je pred nedavnim dala v popravilo občinski vodovod v Porčinju. Vodovod se je namreč pokvaril v času zadnjih neurij in sedaj ne daje dovolj vode za vse potrebe.

Smrtna kosa

Dne 23. septembra je umrl Romano Binutti doma iz Maline. Star je bil 70 let. Bil je poznan daleč naokoli kot dober in delaven mož zato ga bomo ohranili v lepem spominu.

Dne 4. oktobra smo spremili k zadnjemu počitku gospo Ano Lunazzi vdovo Fattori. Bila je stara 89 let. Sorodnikom nepozabne rajne izrekamo naše iskreno sožalje.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Smrtna prometna nesreča

Dne 1. oktobra se je smrtno ponesrečila 72 letna Lucija Marian iz Prapotnega. Žena se je peljala z biciklom proti Ibanu in tam blizu jo je podrl z motociklom domačin 34 letni Carlo Duri. Pri trčenju je Marjan padla s sedeža in se močno udarila v glavo. Peljali so jo v čedadsko bolnico, kjer pa je že čez nekaj ur podlega poškodbam.

V bolnico je moral tudi Duri, ker si je zlomil ključnico in bo ozdravil v treh tednih.

Poroka

Pred nedavnim se je poročil naš vaščan mizar Jožef Pizzulin z Dino Brusini iz Čedada. Znanci in prijatelji jima čestitajo in želijo dosti sreče v zakonskem življenju.

GORJANI

17 milijonov lir za javna dela

Zvedelo se je, da sta država in dežela dodelili naši občini 17 milijonov lir za javna dela. S tem prispevkom bo dala občina najprvo urediti najbolj potrebne ceste in regulariti bodo tudi hudournik Orvenca. Dela bodo dali v zakup. Občinska administracija se je zahvalila deželnemu priselniku za kmetijstvo adv. Comelliju za posredovanje.

Zastupitev z gobami

V huminsko bolnico so morali peljati 68 letnega Petra Cargnelutti in njegovo ženo 70 letno Giselo Cragnalini, ker sta kazala znake zastrupitve. V bolnici so jima izprali želodec in ju tako spravili izven nevarnosti. Zakonca sta izjavila, da sta jedla gobe, ki sta jih sama nabrala v bližnjem gozdu.

IZ KRNAHTSKE DOLINE

Auto do smrti povezil otroka

Preteklo soboto je prišlo v Nemah do zelo hude nesreče na cesti, kjer je izgubila življenje petletna Renata Negro iz Nem, hčerka lastnika gostilne «Commercio». Deklica je neprevidno prečkala cesto prav v trenutku, ko je prihajal po cesti iz Vidma avtomobil 1100, ki ga je upravljal Arturo Petrossi iz Torlana. Takoj je pritisnil na zavore, a ni utegnil preprečiti nesreče. Ponesrečeno Renato so prepeljali v videmsko bolnico, kjer so se zdravniki na vso moč trudili, da bi jo ohranili pri življenju. Par uporeči pa je na žalost podlegla hudim

poškodbam, ki jih je dobila po glavi in drugih delih telesa.

Mož in žena sta jedla strupene gobe

Dva starejša zakonca iz Črneje so morali na vso naglico peljati v videmsko bolnico, ker sta kazala hude znake zastrupljenja. To sta bila 73 letni Giulio Picogna in 73 letna Katerina Scuntero. Popoldne sta nabrala precej gob in žena jih je pripravila za večerjo. Okoli polnoči sta se oba počutila izredno slabo in zato so ju morali takoj peljati v bolnico, kjer so jima na srečo rešili življenje.

Izdali so gramofonsko ploščo slovenskih ljudskih pesmi

Poleg ljudskih pesmi iz Gorenjske, Primorske, Dolenjske in Bele krajine so tudi pesmi iz Rezije, ki so zaradi svojega primitivnega načina petja redkost v Evropi

Glasbeno-narodopisni inštitut v Ljubljani je v sodelovanju z zagrebškim podjetjem za izdelavo gramofonskih plošč «Jugoton» pred kratkim izdal longplay ploščo z dokumentarnimi posnetki slovenskih ljudskih pesmi. Sodelavci inštituta so jih posneli v letih 1955 do 1966 v Beli krajini, po Reziji, na Dolenjskem, v Prekmurju, na Primorskem, na Gorenjskem in na ptujskem polju. Plošči je dodan obširen spremni tekst, ki natančno razčlenjuje posamezne pesmi ter njihovo glasbeno in metrično sestavo. Tekst je napisal dr. Valens Vodušek, ki je pesmi tudi izbral. Dodana sta preveda v nemščino in angleščino. Iz bogatega arhiva inštituta je izbranih 22 pesmi, ki naj nudijo vpogled v načine ljudskega petja, posebno večglasnega in v razvoj slovenske ljudske pesmi v tonalnem pogledu.

Bogastvo in raznolikost slovenske pesmi, njene globoke korenine, ki segajo daleč v preteklost, so nam zdaj menda prvič prišle v taki obliki do izraza. Melodika in ritmika naše pesmi sta daleč bogatejši od tega, kar smo doslej poznali. Odkrile so se nam njene specifične vrednote, izvirnost in svojskost. Kakšna arhaika preveva recimo belokranjske pesmi, polne neke stroge obrednosti in elementarne želje po rodovitnosti polj, vinogradov, živine in ljudi. Posebno odkritje so pesmi iz Rezije (iz Učaje), kjer se je še ohranil eden izmed najstarejših slovenskih dialektov. Ta deželica je zaradi svoje odmaknjenosti ohranila staro kulturo, ki ji le redko najdemo primere v Evropi. Njihove večglasne pesmi z burdonom v spodnjem glasu ali njihove epske pesmi s svojim primitivnim načinom petja (verzji si sledijo v brezkončnem ponavljanju ene same

kratke melodije) pomenijo redkost v Evropi in celo na Balkanu, ki je sicer ravno tako bogato forišče za raziskovanje ljudskih pesmi. Svoj poseben značaj imajo tudi prekmurske pesmi. Značilnost slovenskega ljudskega petja je fantovsko triglasno petje: en pevec poje vodilni glas, eden zgornji glas, vsi drugi pa basirajo. Ta način ima več različic, od katerih je najstarejši ohranjen na Koroškem (na «tretko»). Vse te različne vrste in oblike petja so v izboru zastopane.

Izbor pesmi sega tako na vsa mogoča področja in prikazuje izredno zanimiv izrez iz bogastva slovenske ljudske pesmi. Pri odkrivanju vsega tega gradiva, njegovemu ohranjanju in znanstveni obdelavi

ima največ zaslug Glasbeno-narodopisni inštitut.

Plošča je s svojo pristno ljudsko neposrednostjo in iskrenostjo ter ne nazadnje tudi zaradi izvrstne tehnične obdelave (človek skoraj težko verjame, da so vsi posnetki s terena) po pravici zbudila že veliko zanimanje muzikologov na nedavnem kongresu mednarodnega muzikološkega društva. Zanimivo pa ne bo le za strokovnjaka marveč za vsakogar, ki mu je pri scrju prava slovenska ljudska pesem. Zaradi vsega omenjenega, predvsem pa tudi zaradi natančne znanstvene obdelave bo plošča Slovenske ljudske pesmi lahko zelo uspešno tudi na zunaj reprezentirala slovensko kulturo.

Dobri nasveti za targatou

Grozduje naj bo suho, ne smije bit moko od daža ali rose. Če je grozduje moko je rjes, de da več vina, a je potlé slabše suorte an se tud rajši pokvar.

Par torganju je trjeba grozduje dobro očistit od te gnjilih jagod an tistih, ki njeso lepuo zdrjele al suhe. Slabo grozduje je trjeba posebej stiskat za vino al pa se z njega nardi kis (ažejt). Če pa nardite iz ta slabega grozduja vino, mu dadajte pred moštenjem na usakih 100 kil 25 gramu trefosofita ali

amonijevega solfosfata an pustit mošt potlé 48 ur u mjer, potlé pa mu dat ajar s prelivanjem.

Če je hladno ureme je trjeba kljet pogrjet. Kar mošt vre, naj bo u kljeti 15 do 20 gradu gorkuote. Če je temperatura buj nizka, je trjeba ogenj zakurit, če je pa buj visokā je trjeba pa okna odprjet.

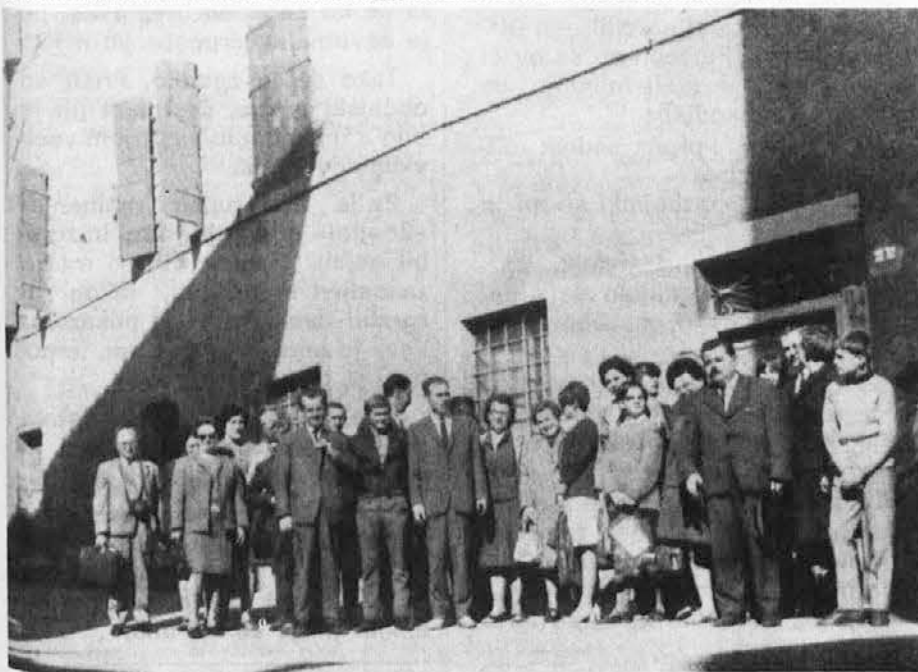

Sveže madeže od črnila odstranimo z neprekuhanim mlekom. Krpice, pomočene v mleko, je treba večkrat menjati, dokler ne odstranimo madeža. Na koncu ga poplaknemo še z mlačno vodo.

Usnjene kovčke in potovalne torbe čistimo z navadno kremo za čevlje. Čez čas jih dobro zdrgnemo z mehko volneno krpo.

Če hočemo olje ohraniti zveže, mu dodajmo nekaj zrn soli. S soljo si tudi pomagamo, če je olje motno. Usedlina bo po solnem dodatku ostala na dnu, olje pa prelijemo v drugo steklenico.

Mast je najbolje shranjevati v keramičnih, porcelanskih ali steklenih posodah. Hraniti jo moramo v hladnem in suhem prostoru. Od časa do časa je treba posodo odpreti, da se mast prezrači.

Na sliki vidimo skupino Mariborčanov, ki so v dneh 23. in 24. septembra obiskali Beneško Slovenijo. Bili so to člani Zveze borcev narodno osvobodilne borbe časopis ga podjetja «Mariborski tisk». Ogleдали so si Čedad in Nadiško dolino. V Sv. Lenartu so položili venec na grobove 13 partizanov, ki so tamkaj pokopani in ki so padli v zasedi v Zaminu takoj po kapitulaciji fašistične Italije

Ivan Regent :

Vrnitev v domovino

Svoje razgibano življenje doslednega revolucionarja je Regent opisal v spominih, katerih rukopis ima Cankarjeva založba. Iz njih povzemamo kratek odlomek:

Proti koncu aprila 1945, leta so začeli partizani, med katerimi sem bil tudi jaz, počasi pomikati proti Trstu. Noč med 1. in 2. majem 1945. leta smo tovarišica Lidija Šentjura, Gustinčič in jaz prespali v Ilirski Bistrici. Drugi dan so nam dali nekakšen voz, ki so mu rekli avtomobil, in z njim smo se po Vremski dolini peljali v Dutovlje, kjer smo ostali čez noč.

Tretjega maja smo prišli v Trst, kjer sem z balkona občin-

ske palače na Velikem trgu govoril tam zbrani množici v italijanskem jeziku. Pred menoj sta govorila množici v slovenskem jeziku tovarišica France Štoka in France Bevk.

Na Velikem trgu so bili tedaj zbrani s slovenskimi zastavami z rdečo zvezdo večinoma slovenski ljudje, ne mislim samo Slovenci — vendar so bili ti v večini Kasneje so mi povedali, da je bil trg zjutraj poln italijanskih delavcev, ki so pričakovali prihod partizanov. Ker pa partizanov še ni bilo, so odšli domov.

Z italijanskimi delavci in z italijanskimi naprednimi ljudmi sem se seznanil še nekaj dni pozneje, ko so mi dovolili, da se

lahko v Trstu svobodno gibljem. Opreznost glede moje osebe je narekovala bojazen slovenskih vodilnih tovarišev, da se mi v Trstu ne bi kaj zgodilo in to že zato, ker sem bil še vedno oblečen v rusko zimsko uniformo — moja civilna obleka je namreč ostala v Beogradu.

Ko sem začel že nekaj dni po svojem prihodu v Trst zahajati med italijanske delavce, sem opazil, da so ti sicer navdušeni nad zmago jugoslovanskih partizanov, da pa so še v dvomu, kakšna bo nova Jugoslavija: ali bo jugoslovansko-nacionalistična ali jugoslovansko-socialistična država. Za ta njihov dvom smo deloma sami poskrbeli. Vse jugoslovanske čete so prišle namreč v Trst z jugoslovansko in slovensko zastavo. Tržaški proletarij, ki je bil vajen rdeče zastave in je bil zaljubljen vanjo, ni mogel spočetka razumeti, zakaj so pri-

NADALJUJE IZ PRVE STRANI

Po zapuščenih vaseh Beneške Slovenije

Ta turizem pa bi seveda ne bil hotelski in ga zavoljo razumljivosti imenujmo kar «kmečki» turizem.

Prvi pogoj za razvoj takšnega turizma je pokrajina z vsemi svojimi atributi: lepote in znamenitosti narave, čisti zrak in voda, dovolj velike površine gozdov, mir in razgledi (panorame in vedute), hribi in gore. Vsem tem zahtevam v celoti ustreza pokrajina Beneške Slovenije in bi kaj takega lahko pri nas napravili n.pr.na Matajurju, v Zavrhu v Terski dolini, kjer so naravne jame in drugod.

Za prenočevanje tujih gostov bomo lahko porabili kmečke zgradbe, ki pa morajo biti prostorne in čiste ter naj imajo po možnosti lep razgled in urejeno okolje. Poseben problem je notranja oprema sob, v kateri kmetje nikoli ne bodo mogli tekrovati s hoteli. Nasprotno pa je prav svojska in preposta kmečka oprema tisti činitelj, ki ustvarja prijetno domačnost in privlači turiste, ki so se naveličali civilizacije in si želijo kmečke pristnosti.

Drugi pogoj je hrana, ki sicer ne more tekrovati s hotelsko hrano, a lahko vendar z domačimi specialitetami in ostalim dobro nadomesti standardno hotelsko prehrano.

Pri vsem tem pa lahko v «kmečkem» turizmu izkoristimo še posebej domačo tradicijo, ljudske običaje in praznovanja (žetev, mlačev, trgatav), že skoraj zamrlo petje fantov na vasi po večerih, hišne obrti (skoraj opuščena preja in tkanje, domača lesna obrt in podobno).

Prav tako ne smemo pozabiti na lipe, pojem slovenske vasi, in hkrati veliko vaško znamenitost, kar vse lahko dobro izkoristimo v turistične namene. Tu so seveda še cerkve, kapelice, naravne jame in podobno, kar vse lahko uspešno, s primerno propagando in podobnim vključimo v vse to, kar bi vsekakor, v bistvu z ekonomskega stališča, zavrlo propad naših gorskih vasi in kmetij.

Vidimo torej, da bi iz zapuščenih vasi v Benečiji z malo volje in ekonomsko pomočjo ustvarili pomembno gospodarsko panogo, «kmečki» turizem kot to uspešno izvajajo v sosednji Avstriji, kjer je tako turizem postal v pasivnih, odmaknjenih, a lepih krajih glavna postavka za nadaljni razvoj gospodarstva in s tem pripomogel k dvigu standarda pasivnih gorskih področij. Nekaj podobnega bi lahko storili tudi v Benečiji in naše vasi bi spet oživele. Oživele tudi zato, ker imajo za to vse pogoje, o katerih smo govorili zgoraj.

Kupite najsolidnejše slovensko pohištvo, ki ga izdelujejo najbolj večji mizarji iz svetovno renomiranega lesa. Projektirali so ga najbolj znani italijanski arhitekti.

Dobite ga po konkurenčnih cenah v

TRGOVINI

«MEBLO»

KIDRIČEVA V NOVI GORICI

Kupcem s področja Furlanije - Julijske Benečije dostavimo že ocarinjeno pohištvo na dom in ga montiramo.

CENA IN KVALITETA BREZ PRIMERE v trgovini «MEBLO» v NOVI GORICI

vaš čas pridobi VSO svojo vrednost!

slovarčudine

industria orologerie speciali e apparecchi elettromeccanici
 UDINE Via Chiosaforte 4 Tel. 94251 - 2 - 3

šli partizani v Trst samo s slovenskimi in jugoslovanskimi zastavami. Italijanskim delavcem sem povedal, da je jugoslovanski osvobodilni boj vodila komunistična partija, toda če bi partija šla v ta boj samo z rdečo zastavo, bi se v ta boj morebiti jugoslovansko ljudstvo ne vključilo tako množično, kot se je, ker je imel boj narodnoosvobodilni značaj. Narodnoosvobodilni boj je velika ideja, za uresničenje katere gre vsa zasluga komunistični partiji Jugoslavije in njenim voditeljem. To idejo, to resnico o jugoslovanski narodnoosvobodilni vojni sem tolmačil na vseh shodih, ki sem jih imel dnevno z italijanskimi delavci. Ob tej priložnosti pa moram priznati, da so slovenski ljudje v Trstu in okolici zelo dobro razumeli socialistični in narodni značaj jugoslovanske osvobodilne borbe. Da so ga res razumeli, kaže naslednji pripetljaj: iz Barkovelj so me

prišli nekega dne prosit, da bi prišel k njim in jim govoril na zborovanju v slovenskem jeziku. Sel sem neko popoldne. Dvorana, v kateri je bil shod, je bila natlačena polna. Morda minuto pred tem, preden je predsednik barkovljanskega odbora otvoril zborovanje, sta prišla k njemu dva italijanska delavca in mu povedala, da je v dvorani nekaj italijanskih delavcev, ki pa bi radi poslušali govor tovariša Regenta, zaradi tega ga prosita, da bi govoril italijanski. Predsednik je vprašal navzoče, če se strinjajo s tem, da govornik govori v italijanskem jeziku, ker bi ga tako vsi razumeli. Navzoči so se strinjali. Se pravi, navzlic temu, da so želeli Barkovljanci slišati slovensko besedo, so bili toliko revolucionarno zavedni, da so se strinjali s tem, da zaradi Italijanov, ki so tudi prišli na zborovanje, govorim v italijanščini.

